

Vergaderjaar 2025–2026

24 587

Justitiële Inrichtingen

Nr. 1094

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 maart 2026

Zoals toegezegd in het commissiedebat gevangeniswezen van 11 maart jl. stuur ik u een Kamerbrief voor het tweeminutendebat van PM maart. U heeft mij verzocht u te informeren over de wettelijke basis voor het plaatsen van transgender gedetineerden en over de vraag of de werkwijze van de Dienst Justitiële instellingen (DJI) ten aanzien van het toepassen van maatwerk bij het plaatsen van trans vrouwen in vrouwengevangenis conform de Penitentiaire beginselenwet (hierna Pbw) is. Ook ga ik in deze brief in op het gebruik van tablets in penitentiaire inrichtingen (PI's).

Plaatsen van transgender gedetineerden

Artikel 11 lid 1 van de Pbw stelt: «Mannelijke en vrouwelijke gedetineerden worden gescheiden ondergebracht.» De Pbw bepaalt niet op basis van welke informatie het geslacht van een gedetineerde wordt vastgesteld.

De DJI gaat bij de plaatsing van een gedetineerde in beginsel uit van het formele geslacht – het geslacht zoals vermeld in het paspoort/ identiteitsbewijs. Indien bekend is dat iemand transgender persoon is en/of in transitie is, wordt, zoals ik u ook heb laten weten in mijn brief d.d. 8 maart 2026, maatwerk toegepast. Er wordt gekeken naar de meest geschikte plek voor die persoon. Hierbij is altijd sprake van een zorgvuldige afweging waarbij de veiligheid van alle betrokkenen van doorslaggevend belang is. In deze afweging worden meerdere factoren meegenomen, zoals fysieke kenmerken, de veiligheid van de desbetreffende gedetineerde, de veiligheid van medewerkers, de veiligheid van medegedetineerden en zorgbehoeften. DJI kijkt ook na plaatsing goed naar houding en gedrag van gedetineerden om te bezien of een plaatsing passend is geweest, en past deze plaatsing zo nodig aan.

Met deze werkwijze wordt aangesloten bij de richtlijnen van het European Committee for the Prevention of Torture (CPT). Het CPT hanteert als uitgangspunt dat transgender personen in detentie in beginsel geplaatst moeten worden op grond van het geslacht waarmee zij zich identificeren. Dit betekent overigens niet dat transgender personen hier steeds *recht* op hebben. Maatwerk is mogelijk.

Er is sprake van een stelsel waarbinnen belangen op een zorgvuldige manier worden gewogen en signalen serieus worden genomen. Alle gedetineerden genieten dezelfde rechtsbescherming. Gedetineerden kunnen een melding doen bij de Commissie van Toezicht bij ervaren sociale onveiligheid. De Commissie van Toezicht kan hiervoor bemiddelend optreden. De directeur zal zich dan over de melding buigen. Tot slot is mij ook de vraag gesteld waarom niet wordt geregistreerd wanneer iemand transgender is. Het klopt dat dit niet wordt geregistreerd. Daartoe bestaat geen verplichting en geen noodzaak en personen hoeven dit niet te melden.

Gebruik van tablets

Sinds najaar 2023 is sprake van een langdurig capaciteitsprobleem bij DJI. Naar aanleiding van de personeelstekorten is er door DJI intensief ingezet op werving en behoud van personeel. Daarbij is ook gekeken naar mogelijke manieren om bij personeelstekorten minder personeel in te zetten. Zo is DJI gestart met de pilot tablets op cel. Op dit moment loopt er in vier inrichtingen een pilot, waar de problematiek met personeelskrapte groot is. Dit zijn de PI Alphen aan den Rijn, PI Nieuwegein, Justitieel Complex Schiphol, en PI Krimpen aan den IJssel. In de pilot ontvangen gedetineerden een beveiligde en afschermdede tablet op cel, ter compensatie van een deel van het dagprogramma. Het aanbieden van een dagprogramma bestaande uit verschillende activiteiten is verplicht. De gebruiksduur van de tablets komt overeen met de duur van het gemiste dagprogramma. Door de inzet van tablets kan met minder personeel een afdeling open blijven. De inzet van de tablets is een noodmaatregel die DJI in staat moet stellen om snel en flexibel op tijdelijke personele tekorten te kunnen reageren. Het is daarmee geen maatregel om structureel kosten of personeel te besparen, maar wel een proportionele compensatie ter vervanging van tijdelijke uitval van delen van het dagprogramma.

DJI heeft op dit moment 364 tablets ter beschikking. De inzet van de tablets varieert per inrichting. Afhankelijk van de lokale situatie en het actuele personeelstekort en ziekteverzuim kan worden gekeken op welke plek de tablets het meest noodzakelijk zijn.

Specifiek in PI Alphen aan den Rijn is er een groot personeelstekort. Om te voorkomen dat plekken uitvallen, wordt ingezet op tablets en het comprimeren van dagprogramma's. Het dagprogramma wordt verdeeld over zes dagen in plaats van zeven dagen. Op de dag dat er geen dagprogramma wordt gedraaid, wordt een tablet aangeboden ter compensatie. Dit betekent dat iedere dag een aantal afdelingen arrestanten en Huis van Bewaring alleen luchten, en verder achter de deur zit met de tablet. Daardoor is er dagelijks minder personele inzet nodig en kunnen zodoende meer afdelingen operationeel blijven. Van de 364 tablets worden er 230 ingezet in de PI Alphen aan den Rijn. Deze inzet zorgt ervoor dat er 100 plekken in de sterkte kunnen blijven. Deze PI is de grootste inrichting van Nederland, en biedt daarom ook veel mogelijkheden om tablets op grote schaal in te zetten en daarmee capaciteitsuitval te voorkomen. In de andere genoemde inrichtingen worden tablets ingezet waar nodig. Verzuim en werving van personeel en de beschik-

baarheid van inhuur van personeel fluctueert, en met de inzet van tablets kan hierop worden geanticipeerd. In 2025 heeft de inzet van tablets in de genoemde inrichtingen waar de pilot loopt ervoor gezorgd dat personeelskrachte ondervangen kon worden, waardoor er plekken operationeel konden blijven.

De content op de tablets bestaat onder andere uit e-learnings, e-boeken, documentaires en entertainment. De inzet van tablets als compensatie voor het niet kunnen volgen van een dagprogramma door tekort aan personele inzet, moet toereikend zijn in het aanbod om daarvoor door te gaan. Daarom is gekozen voor een combinatie van educatie en entertainment.

Zoals toegezegd in de zevende voortgangsrapportage capaciteit DJI, informeer ik uw Kamer over de vervolgstappen van de pilot voor de zomer.

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,
K.T. van Bruggen